

TIETOKIRJA SUOMENKANSAN PERSONALISEN NIMISTÖN ALALLA

I.

PAKANUODENAIKAIKINEN NIMISTÖ.

JORDANTO.

YLIOPISTOLLINEN VÄITÖSKIRJA.

PAIKKITTAMAT

A. V. FORSMAN,

N:o 3370-81.

TUTKIMUKSIA SUOMENKANSAN PERSOONALLISEN NIMISTÖN ALALLA.

I.

PAKANUUDENAIKAINEN NIMISTÖ.

JOHDANTO.

YLIOPISTOLLINEN VÄITÖSKIRJA.

KIRJOITTANUT

A. V. FORSMAN,

Nähty LEHTORI.

*Esitetään Suomen Yliopiston Filosofisen Tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi historiallis-kielitietellisessä oppialissa
25 p. toukokuuta 1891, klo 10 a. p.*

HELSINGISSÄ,

SUOMALAISEN KIRJALLIS. SEURAN KIRJAPAINOSSA,

1891.

näköispainos ntamo 2012

ISBN 978-952-215-339-5

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

Alkulause.

*Suomenkansan muinaishistoriassa on hämärimmin tunnettuja kohtia persoonallisen nimistön laatu. Kuinka nimittivät itseään muinaiset esi-isämme ennenkuin he kristinuskon tuomien uuden olojen johdosta vastaanottivat sen nimistön, jota vieläkin käytämme? Missä määrässä pystyi uusi usko toteuttamaan sen periaatteensa, että kristikunnan jäsenellä tuli olla nimi, joka kristikunnan muistojen kautta oli saanut pyhitetyn arvon, soinnun kirkkaamman kuin ennen oli noilla kansallisilla nimillä, jotka pakanuuden muistoja säilyttivät? Mistä ajasta saakka saattaa lukea kristillisen väljelyksen tällä alalla saavuttaneen voittonsa Suomenkansan mielissä? Näihin ja näiden kaltaisiin kysymyksiin koetan kehittää vastauksia — miten tarkkoja, se on asia, joka vähemmin riippuu tutkimuksen luonteesta kuin niistä lähteistä, joita sitä varten olen voinut käyttää. Ei ole yhden-
tekevä tiedämmekö vai emmekö tiedä näistä seikoista mitään. Kansaistietämyksen alalla on kullakin tiedon lisällä arvonsa. Ei myöskään voi olla yhden-
tekeviä minkä tahansa vastauksen tutkimus on antava kysymyksiimme, sillä kansallisen nimistön laadusta, runsaudesta ja voimasta käypi jo niistäkin ilmi kansan henkinen ominaisarvo, jonka mukaan se aatteellisessa kilpailussa voi muilta kansoilta itselleen vaatia arvonantoa.*

Suomenkansa on historian kuopus, nuorin vaan tuskinpa rakkain lapsi. Aina väkevempiensä hallittavana, ominaisluonnettaan tehokkaasti kunnattavan vapauden puut-

teessa, se on menettänyt suuren määrän alkuperäisiä piirteitään, niinpä myöskin omantakeisen ihmisnimistönsä. Katkerasti valittaa kansalaistensa kohtaloa harras suomalaisuuden ystävä **Taneli Juslenius**, että muka „Ruotsalaiset ovat, millä keinoin vaan osasivat, vanhan vihansa yllyttämisiä prittäneet niin vähiin kuin mahdollista heikontaa heidän kunniaansa, mielestään parhaimmalla tavalla kostaa entisiä tappioitaan vasta voittamansa viholliskansan soimaamisella ja halveksimisella; siten viimeisetkin muistomerkit ovat hävinneet, jonka parhaana todistuksena on pidettävä se, ettei yhtäkään suomalaista persoonannimeä enää ole tavattavissa, vaikka muut kielet niitä aina jonkun verran säilyttävät: että niitä silti meikäläisillikin on ollut olemassa, ei kukaan järkevä voi kieltää“¹⁾. Myöhään on myöskin aikakirjain valo Suomenkansalle koittanut, aikoina, jolloin se nimivarasto, minkä kerta saatoimme omaksemme sanoa, jo oli vieraan vaikutuksen voimasta suurimmaksi osaksi vaihtunut muukalaiseseen. Tutkimuksen soitu kädessään saattaa kuitenkin sivistyshistorioitsija vielä meidänkin päivinä joko kansantiedon tyhjentyttämistä aarnioista taikka arkistoiden pölyisistä kätkeistä sekä historiallisen lähdekirjallisuuden vielä käyttämättömistä varoista näkyviin tuoda melkoisen määrän tuota muinaista kansallisuusaisuutta, kumminkin sen verran, että hyvin käy päättämisen minkäläatuinen ja mitenki runsas tuo muinainen nimistö on ollut niinä aikoina, jolloin se vielä täydessä ulkeudessaan oli rehottamassa keskellä kansan-elämää.

Historian taivaalle on kyllä monikin suomensukuinen tai suomensukuisena pidetty kansa ilmennyt, mikä turmion ennustajana pyrstötähtenä levitellyt kauvemman aikaa veripunaista valoaan ihmiskunnan kammoksi, mikä tuikahtavana lentotähtenä vetänyt hetkisen aikaa huomiota puoleensa, vaan miltei sumassa tuokiassa sammunut kuin syttyikin, mikä jälleen himmeänä ututähtenä haimentanut saavuttamattomassa ajan etäisyydessä tuskin päästen huonosti varustetun sil-

¹⁾ *Aboa vetus et nova* III § 31 (v. 1700).

mämme näköpiiriin; mutta nämä kansat ovat meille joko liian vähän tunnetut taikka liian vieraat ja karkaiset voidaksemme tai halutaksemme niistä saada valaistusta nimittutkimuksemme hämärille poluille. Jääköön heimolaistemme Magyaarien ratkaistavaksi, onko ylimalkaan mahdollista nykyisen tieteen käytettävillä keinoilla saada selkoa siitä nimivarastosta, minkä Hunnien, Avaraen, Katsaarien ja Bulgariaarien historia tarjoo. Tämä ihmisnimistö, jos se tosiaan on suomalais-ugrilainen, olisi vanhin, minkä suomensuun aikakirjat tuntevat, ja olisi sen vuoksi, jos enää lienee tieteen selvitettävissä, tavallaan mitä viehättävin. Kiitollisempi tehtävä olisi meikäläisen tutkijan lähteä Itä-Euroopan ja Aasian aaroille tasangoille poimimaan tiedännin vilja-aittoihin sikiläisten heimolaistemme riutuvia nimijäännöksiä, mikäli niitä erityisissä kirjallisissa lähteissä taikka kansan tiedossa saattaisi säilyä, ja täten koottua varastoa käyttää sitäkin hyväkseen oman muinaisnimistömme selvittämisessä. Jääköön sekin työala vastaiselle nimitutkijalle, joka tietensä kaikilla apukeinoilla varustettuna saattaa tehtävänsä ryhtyessään itsestään lausua kuin muinoin Lemminkäinen saapuessaan Pohjolan miestensyöjille sijoille:

„en mä tänne tullutkana
taioittani, tieoittani,
mahittani, maltittani,
ilman innotta isäni,
varuksitta vanhempani“.

Esitellessäni niitä kansaisaatteita ja tapoja, jotka erityisissä kohdissa ovat nimenannossa vallinneet, olen kuitenkin silloin tällöin heittävä sivukatseen näihininkin kansoihin sieltäpäin saadakseni johtoa omien ilmiöittemme selitykseen. Sitä vastoin olen useammasti ottava huomioon Lappalaisten nimiseikat, joista on olemassa verraten runsaita tietoja. Mutta varsinaisesti olen liikkuva yhteissuomalaisella pohjalla taikka vieläkin suuremmin kotoisen Suomemme piirissä, kuitenkin lukuun ottaen mitä tietooni olen saanut liikeheimojen, eten-

kin Virolaisten nimistä, jotka sikäläiselle tutkijalle tarjonnevat kenties kiitollisemmankin tektävän kuin meikäläisille omat persoonannimemme.

Selvää on että tämäntapaisessa tutkimustyössä, jossa lähteet eivät aina välittömästi antaudu tutkijalle tarjoksi, joutuu monasti tekemään todennäköisyys-päätelmiä, jotka nojautuvat vertailun tuottamiin tosiperusteiden arvoisiin näkököhtiin. Tümmöisten olettamusten avulla on pakko kartuttaa itse nimiaineistoakin, joka itsessään, semmoisena kuin saatavana olevat todistuskappaleet sen tietämyksellemme välittävät, ei ole riittävät. Sitä enemmän on tutkijan turvautuminen arveluihin tahtoessaan luokitella keräämänsä ainekset niiden valta-aatteiden mukaan, jotka nimenpanossa näyttävät olleen määrävinä. Arvosteltaessa tümmöisten olettamusten pätevyyttä muistettakoon, että ihmisielu yleensä yhtäläisissä oloissa toimii yhdenkaltaisesti: ihmisten ajatuspiirissä yhtäläiset syyt tuottavat yhtäläisiä seurauksia. Määrätyllä kehityasteella syntyy niinmuodoin kansoissa, jotka aikaan ja paikkaan niiden saattavat erota toisistaan suunnattomassa määrässä, samanlaisia ilmiöitä — seikka, joka on huomattavissa yksityisöijäläisen nimistönkin alalla. Consensus gentium, kansojen yksimielinen todistus, on siis muiden perusteiden puitteessa oleva se ohjenuora, jota tutkijan on seurattava oikeille perille päästäkseen. Tümmöinen menettely on mielestäni täysin oikeutettu, koska se ei ole muuta kuin kokemusperäistä tietoon pyrkimistä, sitä palausjohtoa, joka kohoaa erityisestä yleiseen, havainnosta lakiin. Mutta mitä yksinkertaisempia ne olot ovat, joiden alalla havainnot tehdään, sitä varmemmiksi myöskin käyvät johtopäätelmät; kehittyneemmissä, mutkikkaammissa oloissa sitä vastoin nuo ilmiöitä synnyttävät tekijät ovat niin monet ja moninaiset, että käypi vaikeaksi niiden alta erottaa kansaisaatteiden pohjajännös, paljas yksinkertainen tosiasia, jota tutkija mielisi käyttää kotoisellakin alallaan vertailun alustuksena.

Kuten edellä sanotusta selviää, on siis nimitutkimuksen tarkoitus oleva kahtalainen: ensiksi ja etupäässä itse nimi-varaston kokoonsaanti, joka meillä vielä toistaiseksi on oleva

tärkeimpänä puolena tämmöisessä työssä, toiseksi nimioppi eli nimenpanossa vallitsevien lakien ilmituonti sekä nimistön itsensä muodollinen ja aatteellinen luokittelu. Samoin kuin esim. murteistutkimuksessa toiselta puolen esiintyvät sanasto ja kielennäytteet, toiselta puolen varsinainen kielioppi, samoin nimitutkimuksessakin ilmestyy edellisten edustajana itse nimistö, jälkimmäisen edustajana nimioppi.

Käytännöllisistä syistä julkaistaan tässä ensiksi nimiopin yleiset piirteet. Läheisessä tulevaisuudessa on aikomus, jos tilaisuutta ilmestyy, julkaista tämän nimitutkimuksen sanakirjallinen puoli, jonka viehättävä ja runsas sisältö on oleva uutena todistuksena Suomenkansan rikkaista hengenlahjoista.

Sanomattanikin on selvä, että tämäntapaisissa tutkimuksissa ei voi erhetyksii välttää. Mutta mielestäni täytyy jotakin uskaltaa, jotakin saavuttaakseen. Työala on niin uusi kansallisten tutkimustemme piirissä. Ei ole ihme eikä mikään, jos uutisvälelijän aura tuon-tuostakin sattuisi kiveen tai kantoon, kukaties joskus särkyisikin; eikä ihme sekään, jos häneltä hevonen joskus ryöstäytyisi saraltaan ja sotkeutuisi omiin ohjiinsa. Lohdutukseni on silloin oleva se varkaumus, että uudet miehet, jotka uusilla ja paremmilla apuneuvoilla varustettuina asiaan ryhtyvät, ja voivat välttää edeltäjän tekemät virheet sekä hyväkseen käyttää hänen saavuttamansa tulokset, pian jatkavat työtäni ja suorittavat sen paremmin kuin itse olen osannut. — Teos ei siis pyydä itselleen lopullisen valmeuden kunniaa. Päinvastoin! Etusijassa olen julkilausumalla tahtonut itselleni selvittää kaivan mielessä kytenneet arveluni muinaissuomalaisen nimimaailman laadusta, toivoen että julkilausutusta sanasta ajatus ikäänkuin syttyisi, leimahtaisi ilmi, karttuisi ja uudistuisi ja kirjalliseen asuun pukeutuessaan täydentyisi cheämmäksi ja selvennämäksi.

Kiitollisesti tunnustan edeltäjäni H. A. Reinholmin ansiot. Monta ajatuksen siementä olen saanut hänen kirjastaan *Om Finska Folkens fordna hedniska dop och dopnamn* (Hlki 1853).

Mainitsen kiitollisuudella Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran, joka on ottanut painattaakseen tämän alku-osan tutkimuksiani, samoin Suomen Valtioarkiston ja Ruotsin Kamariarkiston herroja virkamiehiä, joiden hyväätahtoisuutta itseäni kohtaan mielihyvällä muistelen. Erittäinkin minun on mieluista lausua kiitokseni edellisen laitoksen amanuenssia tohtori J. W. Ruuthia kohtaan, joka monen vaikeahukuisen nimen selville ottamisessa on minua auttanut. Kiitän myöskin niitä asianharrastajia ja ystäviäni, jotka tietoja antamalla ovat työtäni edistäneet; niiden joukossa etenkin Porin suomalaisen tyttökoulun oppilaita, kuin myöskin pastori Ad. Neovius ja maisteri H. Paasola.

Vasta julkaistavassa nimikirjassa, jota tämä teos ehdottomasti edellyttää ikäänkuin kantakirjanansa, luettelen kaikki ne lähteet, joita työssäni olen käyttänyt, ja ne lähde-
miehet, joilta olen lisätietoja saanut.

Tekijä.

Lyhennyksiä.

k. = kylä.
 kn. = kylännimi.
 mn. = miehennimi.
 nn. = naisnimi.
 p. = pitäjä.
 pn. = paikannimi.
 run. = runoissa t. runollinen.
 s. = suku.
 sn. = sukunimi.
 t. = talo.
 tn. = talonnimi.
 tar. = tarullisissa runoissa,
 tarullinen.
 yl. = yleinen.
 y. m. skl.

EP. = Etelä-Pohjanmaalla.
 Ink. = Inkerinmaalla.
 KK. = Kaakkois-Karjalassa.
 KS. = Keski-Suomessa.
 LS. = Länsi-Suomessa.
 P. = Pohjanmaalla.
 PK. = Pohjois-Karjalassa.

PP. = Pohjois-Pohjanmaalla.
 S. = Savossa.
 Stk. = Satakunnassa.
 y. m. skl.

Arv. = Arvidsson, Handlingar
 till upplysning af Finlands
 häfder, I—X.
 Haus. = Hausen, Bidrag till
 Finlands historia. Första de-
 len.
 Hist. Ark. = Historiallinen Ar-
 kisto.
 Kntr. = Kanteletar, 3:s pai-
 nos.
 Loits. l. Loitsur. = Suomen
 kansan muinaisia Loitsuru-
 noja; joskus tarkoitetaan pai-
 namattomiakin loitsuja.
 Lrt = Suomalais-Ruotsalainen
 Sanakirja, toimittanut Elias
 Lönnrot.
 Mk. = Mustakirja (Registrum
 Ecclesiae Aboensis eller Åbo

Domkyrkas Svartbok, toim. R. Hausen).	SVA = Suomen Valtioarkisto.
RKA = Ruotsin Kamari- arkisto.	y. m. helposti ymmärrettä- viä lähdeviittausten lyhen- nyksiä.

Muist. 1. Tähtimerkillä, joka tavataan nimen eteen pantuna, tarkoitetaan että nimeä ei ole semmoisenaan tavattu yksitisolijallisena, vaan on suku- tai paikannimestä siksi oletettu. Joskus tarkoittaa se korjausmuotoa. Merkki < osottaa sen oikealla puolella olevaa muotoa vanhemmaksi t. täydellisemmäksi.

Muist. 2. Kirjasinten puutteesta ei muinaispohjoisissa sanoissa aina ole voitu tavanomaista merkitystapaa noudattaa.

Ensimmäinen Luku.

I.

Nimi. Nimiopillisia perusjohteita.

„Meidän ominaisnimemme on yhtä kuin me itse“, lausuu EUSEBE DE SALVERTE, eräs vuosisatamme alkupuolella elänyt sivistyshistorioitsija. „Muutamat tavuut, jotka ovat merkitystä vailla tai joiden merkitys ei tapaa mitään vastaavaisuutta siinä henkilössä, ketä ne tarkoittavat, riittävät yhtä kaikki väkisinkin herättämään muiston tästä henkilöstä, muiston hänen ulko-näöstään, hänen siveellisestä luonteestaan, hänen toimistaan ja hänen elämänsä tärkeimmistä tapauksista; muutamat tavuut riittävät uudestaan avaamaan kyynelten lähteen äidillä, joka jo on toistaiseksi ajan tai lohdutuksen voimasta unhottanut kadottamansa, ne ajavat punan otsalle nuoren neitosen, joka jo luulee salaisuutensa tulleen ilmi, ne saattavat rakastajan sydämen sykkimään, ne sytyttävät uudestaan vihamiehen silmiin suuttumuksen tulen, ja ystävässä, joka ystävästään on erillään, uudistavat ne samassa kaipion sekä toivon“. ¹⁾ Niin

¹⁾ *Essai sur les noms d'hommes, de peuples et de lieux*, Paris 1824, I, s. 1.

Nimi (nime-) on yhteinen sana koko suomalais-ugrilaisessa kielikunnassa. Niinpä veps. ja vatj. *nimi*, liiv. *nim*, n.-lap. *nabma*, *nabme*, r.-lap. *nam*, *namma*, in.-lap. *nomma*, ven.-lap. *nam*, *näm*, *nämä*, m.-mordv. *lem*, *l'em*, e.-mordv. *lem*, *leme*, tsher. *läm*, syrj. *nim*, votj. *nim*, magy. *nävä* (nom. *név*), vog. *nam*, ostj. *nem*. — Toiselta puolen tämä sana myöskin suuresti muistuttaa vastinettansa indoeurooppalaissa kielissä: *ὄνομα*, nomen, *имя* (имен-), *namn* y. m., jonka vuoksi AHLQVIST onkin arvellut sen olevan sieltäpäin tulleen lainasanan; THOMSEN puolestaan lukee sen niihin sanoihin, jotka

tehokkaaksi kuvaa tuo hienotajuinen tutkija sen voiman, joka persoonallisessa nimessä asuu. Ne ovat yhdyselämässä vakautuneet mielikuvamme, jotka valtavalla voimalla palautuvat tajuntaamme, milloin vaan tuo tuttu nimi kajahtaa korvaamme; ne ne nimelle antavat tuon lumousmahdin.

Nimien tarve on aina ollut yhtäläinen. Niin pian kun kaksi tai kolme ihmistä sattuu yksille elinsijoille, he vaivoin tulevat toimeen käyttämättä keskinäisenä erotuskeinonaan nimeä. Ajateltavissa on tosin semmoinen ajanjakso inhimillisisen elämän aamupuhteella, jolloin inhimillisiä nimiä ei vielä ollut olemassa, mutta niin kauas taaksepäin kuin sukukuntamme muistot palautuvat, niin ei voi mainita aikaa, jolloin ihmiset olisivat nimettöminä olleet. Jo Luomisraamatussakin, joka sisältää niin merkillisiä todistuskappaleita ihmiskunnan vanhimmista oloista ja riennoista, siinäkin esiintyvät ensimmäinen mies ja vaimo nimellisinä, joskin nuo nimet eivät olekkaan muuta kuin vertauskuvallisia yleisnimiä: Ihminen ja Elämäntuoja. Kaikilla kehitysasteilla on siis nimi ollut yhtä välttämätön. Sen käytäntö lieneekin yhtä vanha kuin inhimillinen puheenlahja. Mutta samalla tavalla kuin puheenlahjakin on vähitellen varttunut mitä heikoimmista iduista, samoin inhimillinen nimistökin. Viitteet, jotka alkuperäisessä keskuskeinossa, miten voi päättää raakalaiskansoissa vielä tänäkin päivänä käytetystä tavasta, monastikin korvasivat puheellisen kielen puutteet, ne eivät ajan pitkään voineet riittää henkilöiden erottimeksi, ainakaan ei

alkujaan ovat yhteistä omaisuutta molemmilla näillä kielikunnilla ja niinmuodoin ehkä viittaisivat alkuperäiseen sukulaisuuteen, mikä kerran olisi ollut mainituiden kielikuntien välillä (muuta samanlaisia tuopi hän esiin *mete* = skr. *madhu*, *vete* = skr. *uda*, *kule* = skr. *kru* -). Kts. O. DONNER, *Vergl. Wörterb. d. Finn.-ugr. spr.* III, s. 83. Muita nimeä merkitseviä sanoja ei suomenkielessä löydy, ellemmme semmoisiksi lue sanoja *kutsumes* (-een) ja *soima*, joista edellinen tavataan RENVALLILLA merkityksessä „appellandi l. vocandi verbum, inde nomen. Benennung, Name“, jälkimmäinen vatjankielessä (*söima*) merkityksessä „nimitys, sukunimi“ (*Virittäjä* I, s. 183). Mitä viimeksi mainittuun tulee, vrt. *soimata* 1) syyttää, nuhdella; 2) vaikuttaa etäältä („meri soimaa tänne asti“), — jotka käsitteet osaltaan ilmaisevat nimen luonnetta.

niistä ollut apua, ellei puhuteltava itse ollut lähisaapuvilla puhuttelijan merkkejä näkemässä. Oli siis tarpeen vaatima joku vakinaisempi, satunnaisuuksista vapaa osotinkeino: nimi. Ensin haparoivia yrityksiä, sitten täydellisempiä tuloksia. Samoin kuin ihmishenki, saavutettuaan jonkun tiedon, jouduttaa tämän saannoksensa kielen talteen ja varttunein voimin jälleen pyrkii toisia voittoja kohden, joka kerta kielessä vakuuttaen uudet omistuksensa, samoin menettelee se tälläkin luovan toimintansa erikoisalalla. Inhimillisen nimistön alkuhistoria on sama kuin koko kielenkin. Kun ihmisolento on maailmaan tullut, vaatii käytännöllinen tarve, että tämä uusi olija saapi nimen, jolla se helposti voidaan erottaa muista samaan keskuuteen kuuluvista olijoista. Kun taas uusi nimentarvitsija ilmestyy, menetellään samoin. Ja niin yhä edelleen. Siten syntyvät inhimillisen nimistön ensimmäiset alkeet. Olivatpa ne kuinka muodottomat tahansa ja ne aiheet, joiden mukaan nimenvallinta tapahtui, mitkä olivatkin, se on kaikki vähempi-arvoista — pääasia on vaan se, että löydettiin äännekuvia, jotka tavalla tai toisella sopivat keskinäisessä puheessa määräolijain tunnuskeinoiksi.

Opettavaista olisi yhteen kohtaan poimia ihmiskunnan vanhimmista aikakirjoista keräelmä silloisia ihmisnimiä, päättääkseen niiden avulla mitkä aatteet alkuperäisyyden kannalla, nimenannossa vaikuttaen, määräisivät nimenä käytettyjen sanojen sisällyksen. Mutta tehtävä olisi tosiaan liian työläs ja tuloksilleenkin kentiesi epäluotettava. Kirjallinen historia, aikaisinkin, on verraten niin myöhäinen, että siitä saatava nimivarasto jo on saattanut alkuperäisestään muuttua tykkäänä toiseksi, saapuen tietoomme määrä-asuun vakautuneena.¹⁾

¹⁾ Fick on indoeurooppalaisten kansain nimistöistä asettanut yhteen kaikki ne nimet, jotka aineksiltaan ovat samat, koettaen siten saada vastauksen kysymykseensä: kuinka on indoeurooppalainen alkukansa nimittänyt omaisiaan? Vastaus kuuluu: samalla tavalla kuin ne Indoeurooppalaiset, jotka ovat säilyttäneet vanhan nimenanto-tapansa, s. o. kaikki paitsi Italialaiset ja Liettualais-Lätiläiset, joiden nimivarat, semmoisina kuin ne historiallisena aikana esiintyvät, osottavat vaan typistyneitä jätteitä muinaisesta

Meidän täytyy tyytyä siihen ennakkopäätelmään että alkusyntynen nimistö ei ole voinut olla muuta kuin niiden ylen vajavain ja yksinkertaisten aatetten kuvastuma, mitkä alkuihmisten sielussa asuivat. Vasta vähitellen, mikäli kokemusmaailman avartuessa kielivarat karttuivat ja varmistuivat, saattoi persoonallinen nimistökin kehittyä, alaltaan laajemmaksi ja monipuolisemmaksi, laadultaan täsmällisemmäksi ja somemmaksi, kunnes määräasteen saavutettuaan siihen pysähtyi ja vähitellen jälleen alkoi laskeutua ja käydä hajalle, antaen sijaa monenmoisille uudistuksille.

Nykyjään ei liene ketään, vähänkään asiaa miettinyttä, joka ei tunnustaisi, että ominaisnimet yleensä, niinpä ihmisnimetkin, ovat kaikki lähteneet kielen todellisista sanavaroista ja semmoisina, jos niitä tämän perusteen kannalta tutkii, tarjoovat arvaamattoman kalliita lisää entisten olojen ja tapojen selvitykseksi. *Nomen est omen* — nimi jotakin tietää — pidetään järkähtämättömänä totuutena. Vaan niin! ei suinkaan ole asiaa aina käsitetty. Niitä kielen luomuksia, joita nimiksi kutsutaan, on useinkin, syystä ettei näitä ole ymmärretty, pidetty joko tyhjänä kaikuna, mieltä ja merkitystä puuttuvina äännekuvina, joita ikäänkuin sopimuksesta on aljettu määrätystä esineistä käyttää, taikka myöskin mahdottomaan ja senvuoksi myös tarpeettomana tutkimusaineena. Oikeaa johtoa vailla vanhempi nimitutkimus silti tavallisesti tuottikin mitä kummallisimpia tuloksia. Vasta LEIBNITZ lausui sen peruslauseen, joka on kaiken nimitutkimuksen lähtöpiste, että: *kaikki ominaisnimet alkujaan ovat olleet yhteisnimiä* (appellatiiveja). ¹⁾

yhteisnimistöstä. Me näemme siis että nimimaailmassa samoin kuin luontomaailmassakin jo aikaisin tapahtuu lajivalio, jonka kautta ainoastaan pätevimmät ainekset jäävät eloon ja vähitellen muodostuvat määrä-järjestelmäksi. — Fickin kokoelma „Namen-system der proethnischen Spracheinheiten“, joka jakautuu ryhmiin „Namengruppen der indogermanischen Grundsprache“, „Ausschliesslich arische gruppen“, „Europäische Namengruppen“, tavataan hänen teoksessaan *Die griechischen Personennamen*, Göttingen 1874, siv. CXCII—CCXIX.

¹⁾ „Illud enim pro axiomate habeo, omnia nomina quæ voca-

NÄKÖISPAINOS NTAMO 2012

WWW.NTAMO.NET